

GERÇEKÇİ TÜRK SİNEMASINDAKİ KÖY GERÇEKLIĞİNİN KÖY BELGELERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI (1961-1971)

Menderes AKDAĞ*

Öz

Rus edebiyatında görülen realizmin Rus Devrimi'ne giden süreçte de etkili olduğu söylenebilir. Çünkü realizm insanları kendi gerçekliğiyle yüzleştirmektedir. Bu durumun insanları harekete sevk ettiği düşünülebilir. Rus devrimi sonrası aynı realist çizgiyi erken dönem Rus sinemacıları da göstermiştir. Türkiye'de realist eğilimler öncelikle edebiyatta başlamıştır. Bu durum 1961 anayasasının getirmiş olduğu nispi özgürlük ortamında Türk sinemasına da yansımıştır. Gerçekçi Türk sineması denilen bu dönemde önemli filmler çekilmiştir. Makalemizde bu sinema çerçevesinde çekilen köy filmlerinde sunulan gerçeklik o günkü köy belgeleriyle karşılaştırılmıştır. Yöntem olarak söz konusu sinemayla ilgili çalışmalar incelenmiştir. Ardından o döneme ait bir film seçkisi oluşturularak bu filmler izlenmiştir. Köy belgeleriyle dönemin kimi gazeteleri taranmış, buralardan elde edilen bilgilerle okuma ve film izleme sonucu elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak filmlerde sunulan gerçekliğin köy evraklarındaki gerçekliğe yakın olduğu görülmüştür. Bu filmlerin o dönemi anlamak için birer kaynak olarak kullanılabileceği düşüncesi oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk sineması, realizm, sosyal gerçekçilik, köy, köy filmleri

* Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, menderes.akdag@adu.edu.tr, Aydın/Türkiye.

COMPARISON OF VILLAGE REALITY IN REALISTIC TURKISH CINEMA WITH THE VILLAGE DOCUMENTS (1961-1971)

Abstract

Realism, which effective in Russian literature was effective in the process towards the Russian Revolution. Realism confronts people with their own reality. This prompts people to act. Early Russian filmmakers followed the same way. Realist tendencies in Turkey first began in literature. Realistic Turkish cinema started in the relative freedom environment of 1961 constitution. In this period, important films were shot. In our article, the reality presented in village films was compared with the village documents of that day. As a method, studies about the cinema in question were examined. Movies from that period were watched. The village documents and some newspapers scanned. The information obtained from these sites were compared with the findings obtained from reading and watching movies. In conclusion, the reality presented in the movies is close to the reality in the village documents. These films could be used as a source to understand the period.

Keywords: *Turkish cinema, realism, social realism, village, village films, history of Modern Turkey*

1. GİRİŞ

Tolstoy, Dostoyevski vb. realist edebiyatçılardır. Onlar, eserlerinde yoksulluğu, açlığı, esareti konu edinir. Rus toplumu kendi gerçeğiyle yüzleşmiştir. Bu yüzleşme, 1917 Rus Devrimi'nin nedenlerindedir. Rus sinemasında Eisenstein, Pudovkin vb. isimler önemlidir. Bu yönetmenler çektikleri realist filmlerle Rus Devrimi'ni pekiştirir (Akdağ 2019a: 2852-2874). Türk sineması uzun süre tiyatro etkisinden kurtulamamıştır. 1950'deki iktidar değişikliği sinemada da etkisini göstermiştir (Akad, 1952). Türk izleyicisi sinemada ilk kez İstanbul sokaklarını, Türk köyünü Akad filmlerinde görmüştür. Akad'ın bu çalışmaları 1961 sonrasında başlayacak olan Gerçekçi Türk Sineması'nı hazırlar. İlk dönem Rus

sinemasından etkilenen bu akım 1961 Anayasası'nın özgürlükçü ortamında var olur. 12 Mart Muhtırasından sonra etkisini kaybeder. Bu sinemanın dünya ölçeğinde örnekleri de bulunmaktadır. 1960'larda solun yükselişi, anti-emperyalist gelişmeler Türkiye'yi etkiler. Bu akım, dünyadaki gelişmelerle şekillenirken Türkiye'deki bir takım siyasi oluşumların serpilmesini etkiler. Bu dönemde çekilen filmleri üçe ayırabiliriz. Bunlar, köy tabanlı filmler, göçü konu edinen filmler, kent tabanlı filmler şeklindedir. Filmlerin ortak özelliği dönemi gerçeğe oldukça yakın bir biçimde yansıtabilmesidir. Filmler, o günün gerçek mekânlarında çekilmiştir. Film oyuncularını o denli ünlü değildir. Kişiler, bu filmlerde kendilerinin temsillerini bulmuştur. Bu, kişilerin dünya görüşlerini etkilemiş olmalıdır.

Filmler, çekildikleri dönemin yaşam biçimlerini, adetlerini, ideolojisini, kültürel değerlerini, sosyal dokusunu, gündelik yaşamını genelde yansıtır. (Duruel 2002: 2). Sinema yönetmeni, yapımcısı aslında tarih yazıcılığı yapmaktadır. Gerçekçi sinema filmlerinin tarihe kaynaklık ettiği dahi söylenebilir (Robert: 1210-1227). Filmler o günkü yaşamdan izler taşımaktadır (Salman, 20.02.2018). Filmlerin adlarında dahi bu gerçeklik hissedilebilir. Yılanların Öcü'nde yılan bir mit kullanılsa da bir gerçekliği gösterir. O dönemde bit, pire, kene, yılan vb. köylüleri tehdit etmektedir. Susuz Yaz'da Bahar karakterini de yılan sokmaktadır (Akdağ 2016). Filmin adında Akdeniz iklimi vurgulanır. Bu iklim tipi kışları yağışlı, yazlarıysa kuraktır. Burada akarsu rejimleri düzensizdir. Nehirlerin çoğu yazın kurumaktadır (Doğrusöz 2016: 28). Suyu ulaşmak için 1960'lı yılların Türkiye'sinde taşrada oldukça fazla kuyu açılır. Bazen sağlıklı olup-olmadığını bakmaksızın köylüler bu kuyu sularını kullanmaktadır. Kuyu filminin ismi böyle değerlendirilebilir. Beyaz Mendil, bir aşk hikâyesini anlatmaktadır. Döneminde sözlenme sonrasında aday çiftlerin birbirine mendil vermesi gelenektir (Cerit, 20.03.2020).

Döneminde propaganda etkisi yapan filmler günümüzde o dönemin anlaşılması için birer materyaldir. Sinema filmleriyle tarih bilinci oluşturmak mümkündür (Aslan 2019: 86).Türkiye’de tarih bilgisinin somutlaştırılmasında ve tarih eğitiminde filmler yeni kullanılmaya başlanmıştır (Yakar 2013: 21-336). Bu akım temelinde çekilen filmler tarih, sosyoloji, sinema gibi disiplinler arası bir bakışla 1961-1971 arası Türkiye’nin anlaşılmasında kullanılabilir.

2. YÖNTEM

Çalışmamızda yöntem olarak köy tabanlı filmlerin sunduğu gerçeklik o günkü köy belgeleriyle karşılaştırılmış; Yılanların Öcü, Susuz Yaz, Kuyu, Başlık, Beyaz Mendil gibi filmler değerlendirilmiştir. 1961-1971 arasında oldukça fazla sayıda köy filmi çekilmiştir. Ancak pek çok film yok olduğu için beş film değerlendirilebilmiştir. Köy belgeleriye köy salma defterleri, köy muhtarlık karar defterleri, köy öğrenci kütükleri, köy bütçe cetvelleri gibi evraklardan oluşmaktadır. Yine çalışmamızda sözlü tarih kapsamında elde ettiğimiz bilgiler ve kimi gazete taramamız sonucu ulaştığımız bulgular değerlendirilmiştir.

3. GERÇEKÇİ TÜRK SİNEMASI KÖY FİMLERİNDEKİ GERÇEKLİK VE KÖY BELGELERİ

3.1 Filmlerdeki Genel Gerçeklik

Kostümler, mekânlar, filmlerde kullanılan dil açısından Gerçekçi Türk Sineması filmleri döneminin gerçekliğine uymaktadır (Akdağ, 2019b: 716-735). Köy filmlerindeki gerçekliğin ilki Anadolu köylerinde yaşanan yaygın yoksulluktur. Yılanların Öcü’nde ilk sahnelerde bu vurgulanmaktadır. Aile çocuğuna bir yıldır lastik pabuç alamamaktadır. 1980 öncesi köylüler yol, su, sağlık, aydınlatma gibi problemlerle boğuşmaktadır. Filmlerde evler gaz lambasıyla aydınlatılmaktadır. Bunu köy evrakları da doğrulanmaktadır. 1974’e kadar Akçeşme’de elektrik

yoktur. Muhtarlığın bakkaldan sürekli gazyağı, gaz lambası ve camı alışverişi yaptığı kayıtlara yansır (Akçeşme M. Sarf Dosyası, 1953).

Aydın-İzmir demiryoluyla karayoluna 3 km uzaklıktaki Akçeşme'ye 1974 yılında elektrik getirilmesi için köylüden toplanan 39.685 liranın 4.425 lirası beton direk ücreti; 1.200 lirası direklerinin taşınması için traktör ücreti olarak harcanmıştır. Elektrik işlerinin takibi için muhtara Ankara ve Aydın'a gidip gelebilmesi için 600 lira yolluk ödenmiştir. İlgili kuruma peşin 10.500 lira abonmanlık parası yatırılmıştır. Maliyeye ise 13.500 lira harç ödenmiştir. Elektrik trafosu için 4.890; trafosu İzmir'den alınıp gelmesi içinde 30 lira harcanmıştır. İlgindir elektrik için köye gidip gelen nahiye müdürüne 200 lira yolluk verilmiştir. Geri kalansa elektrik işçilerinin yevmiesi ve yemek masrafı şeklinde harcanmıştır. Ayrıca 1000 lira damga vergisi ödenmiştir. Bunca mali yük karşısında köy muhtarlığı, kurban derilerini dahi kendisi toplayıp onları satarak bu parayı da elektrik için harcamıştır (Akçeşme M. , Gider Dosyası, 1974). Elektrik için muhtarlığa ait kimi fidanlık, tarlalar muhtarlık tarafından satılmıştır. (Akçeşme M. , Muhtarlık Karar Defteri (MKD) Karar No (KN):7, 1972). Elektrik direklerinin dikimi sırasında her evden belli sayıdaki erkek imece (ücretsiz) usulü alanda çalıştırılmıştır (Ündar, 25.02.2020).

Filmlerdeki taş-kerpiç evlerin bakımsızlığı o günkü köy gerçeğine uymaktadır. Köylü sağlık hizmetlerinden de tam yararlanamamaktadır. Verem, sıtma gibi hastalıklar toplumda yaygındır. Köylüler kimi zaman bundan şikâyetçidirler (Anadolu, Parti Kogrelerindeki Vatandaş Taleplerini Söyledi, 1946). 1960'larda Türkiye'de bebek-çocuk ölüm oranları yüksektir (Akdağ 2018f). Yılanların Öcü'nde Haceli'nin, Bayram'ın karısının beline taş atmasıyla kadın çocuğunu düşürür. Hayati risk de yaşar. Köyden köye atla dolaşan, askerlikte iğne yapmayı öğrenmiş kişi bu kadının yardımına koşar.

1980 öncesinde köylere ulaşım, eşeklerle, öküz arabalarıyla sağlanmıştır. Filmlerde bu gerçeklik göze çarpmaktadır. Beyaz Mendil’deyse bir traktör ve bir otomobil düğün alayında görülür. Filmin çekildiği dönemde DP iktidardadır. Marshall yardımıyla köylü ilk kez traktörle tanışır. Bu, yaygın bir durummuş gibi algılanmamalıdır. Filmdeki damat bir toprak ağasıdır. Filmin genelinde köylüler eşeklerle, kağnıyla ulaşımını sağlamaktadır. Yılanların Öcü’nde kaymakamla jandarma komutanının köye atla gelmesi önemli bir detaydır. Kuyu, Beyaz Mendil ve Başlık’ta yaya kız kaçırılmaktadır. Jandarma bu kişileri yaya aramaktadır.

Köylü kendi karnı doyuracak kadar ürün yetiştirebilmektedir. Kimi zaman kıtlık olur. Köylü, her yıl artan salma parasını muhtarlığa ödemek zorundadır. Yol yapımı, kuyu açma, pınar yeri düzenlemesi gibi işlerde bizatihi köylüler ücretsiz çalışmaktadır. Köylü kimi teknik işlerin dışarıya gördürülmesi için imece parası ödemektedir. Salma ve imecelerin çok yüksek olması; her evden aynı miktarda salma alınması şikâyet konusu olmaktadır (Anadolu, 15.12.1948). Köyde oturmayan, köy sınırları içinde evi, tarlası bulunan kişilerden salma alınmaması ilginçtir. Sonraları bu tip kişilerden de salma alınır. (Akçeşme M. MKD KN:20, 1964). Muhtarlığa ait fidanlık, zeytinliklerin imar edilmesi, köydeki sığırların sun’i tohumlanabilmesi, okul yapılabilmesi, içme suyu pınarlarının tamiri ve bakımı, bit ve parazitlere karşı DDT’yle ilaçlama, köy mezarlığının bakımı, köy fakirlerine yardım yapılması, köy yolunun onarımı, köy konuk odası ve ambarı inşası veya bunların bakımı için imece parası toplanmaktadır. (Akçeşme M. Bütçe Defteri, 1954).

Muhtarlık bünyesinde çalışan sorumluluğu sınırlı bekçilerin maaşı genel bütçeden karşılanır. Maaşları koruma bekçilerine göre düşüktür. Koruma bekçileri, köyün merasının, hayvanlarının, tarım mahsulünün korunmasından sorumludur. 1971’de köylüden 1665; 1972’deyse 3600 lira koruma parası toplanır. Zeytinlik, pamuk tarlası, sebzelik vb. yerlerden dekar başına köylüden 2

lira koruma vergisi alınmıştır. Başiboş büyükbaş hayvanların her biri için her defasında 10’ar, küçükbaş hayvanlar için 5’er lira ceza kesilmektedir. Ceza paraları da koruma parasını ödemek için kullanılmaktadır (Akçeşme M. Gider Dosyası, 1972).

Köylüler kıymetli evrak (ikametgâh vb.) harcı ödemektedir. Kimi yıllarda kıymetli evrak harçlarının fahiş miktarda arttığı görülmektedir. Kesilecek deve için 2 lira, koyun için 50 kuruş ödemektedir. Satılan her bir koyun-keçinin satış bedelinin %1’i, her bir öküz, manda, at, dana, inek, deve ve katır için satış bedelinin %2’5’u harç olarak kesilmektedir (Akçeşme M. , Köy Bütçesi Evrakı, 1948). Bu harçları işçi yevmiyeleriyle karşılaştırabiliriz. 1948’de 2 lira civarında olan yevmiye 1950’de 2,5; 1952’de 4,75 liradır (Akçeşme M. MKD, KN:3, 1962).

Gelir Türü	Miktarı/Lira
Salma	500
İmece	650
Harç vb.	617
Bakaya	3612
Toplam	5380

Şekil 1. 1948’deki Akçeşme Köyünün Gelirleri
Kaynak: Akçeşme M. Köy Bütçesi Evrakı, 1948.

Gelir Türü / Lira	Yıllar	
	1953	1954
Salma	450	1081
İmece	1640	1250
Resmi Harçlar	1142	1727
Devreden	1357	1468
Toplam	4700	5415

Şekil 2. Akçeşme Köyünün Mukayeseli Bütçe Tutarı
Kaynak: Akçeşme M. Bütçe Defteri, 1954.

Bunların dışında muhtarlığa ait tarla, zeytinliklerden gelen mahsul gelirleri veya bu yerlerle muhtarlığa ait kahvehane gibi mekânların icar paraları muhtarlığın gelirlerini oluşturmaktadır.

Köy evraklarını belli bir ücret karşılığında belirlenen kişi getirip götürmektedir (Akçeşme M. , İlan Tutanağı, 1983). 1950’de Akçeşme’de muhtar 50, kâtip 25, postacıysa 7 lira (Akçeşme M. , Sarf Dosyası, 1950); 1954’teyse muhtar 60, kâtip 40, imam 5, bekçi 5, postacı 4 lira net maaş almaktadır (Akçeşme M. , Bütçe Defteri, 1954). Maaşlar artarak 1971’de muhtar 200, kâtip 80, imam 50 lira net maaşa sahiptir (Akçeşme, MKD, KN:19, 1971)¹. Köy muhtarları sosyal güvenlik primlerini yatıramadığından bazı imamlarla bekçiler emekliliği geldiğinde sorun yaşamaktadır. İmamlarının işlerini köylü karşılamaktadır (Cerit, 20.03.2020). Köylünün zekât ve fitresini imama vermesi gerektiği söylenmektedir. Köylünün kendisi yoksuldur. Cenaze yıkama, mevlit okuma gibi durumlarda imamlara köylü tarafından nispeti net belli olmayan ücret ödenmektedir. İmamların köylü nezdindeki itibarları çok güçlü değildir. (Akdağ 2019c: 156-175). Yılanların Öcü’nde tarladan evine dönen Bayram, yolda şükür çeken imamla karşılaşır. İmam hakkında eşine şöyle der: *“Şaşıyorum şu Beytullah Hoca’ya. Adımını atmaya derman bulamaz. Eli bolca bir para görmez. Oğlu sözünü tutmaz. Karısı yüzüne bakmaz. Gene de şükür çeker.”* Köy belgelerine göre Akçeşme’de cami olmadığı için imam görevinden azledilmiş, uzun süre imam görevlendirilmemiştir (Akçeşme M. , MKD, KN:8, 1966).

Yardıma muhtaç asker eşlerine köy bütçesinden maaş verilmiştir (Akçeşme M. , Sarf Dosyası., 1953). 1948’de Akçeşme’de asker ailelerine 300 liralık yardım yapılmıştır (Akçeşme M. , Köy Bütçesi Evrakı, 1948). 1966’daysa asker eşine ödenen maaş 35 liradır (Akçeşme M. , MKD,KN:12, 1966). Hem askerlik işlerinin takibi hem asker ailelerine yapılacak yardımların belgelendirilmesi için köy muhtarlıkları askerlik kayıtlarını titiz biçimde tutmaktadır (Akçeşme M. , Asker

---

¹ MKD, 18.11.1971, KN:20,

Kütük Defteri, 1930-1940). Bütçeden köydeki kimsesi olmayan hastalara, yaşlılara da yardım edilmektedir (Akçeşme M. , MKD, KN:4, 1972). Bu yardımlar pek istikrarlı değildir. 1976'da 65 yaş üzeri yoksul kimselere maaş bağlanması hem köy bütçelerini rahatlatmış, hem de yoksul yaşlılar devlet garantisi altında istikrarlı gelire kavuşmuştur (Tor, 2016). Aynı yıllarda köylere su getirilmesi, elektrik bağlanması gibi nedenlerle köy bütçelerinin yükünün iyice arttığı bir dönemde böylesine bir karar muhtarlıkları olumlu etkilemiştir (Akdağ 2018a: 454). Jandarma komutanı, nahiye müdürü, kaymakam, adli keşif memuru ve hâkimlerinin ağırlanması için muhtarlık bütçeden harcama yapmaktadır. Aksi durumunda tedarik masrafı adı altında köylüden para toplanmaktadır (Akçeşme M. , Gider Dosyası, 1974).² Muhtarlığın varsa mahkeme masrafları, borçlarından doğan faizler, muhtarlığa çıkarılan her türlü vergiler, istimlak bedelleri, sigorta primleri, matbu evrak bedelleri, damga pulu ücretleri, muhtarlığın kullanacağı her türlü kırtasiye malzemelerinin ücreti, köy bekçisiyle koruma bekçilerinin üniforma paraları, köy odasının ısıtma-mefruşat dâhil her türlü ihtiyacının giderilmesi, köy içinde haşereyle mücadele için harcanacak paranın tamamı, köy yoluyla köprülerinin yapımı ve onarımı, köy pınarların bakımı ve depo tesisi, köy bütçesinden karşılanmaktadır. (Akçeşme M. , Bütçe Defteri, 1954).³ Muhtarlık CHP iktidarında Anadolu gazetesine abone olur (Akçeşme M. , 5 Yıllık Plan, 1947-1951). Sonra bu yayımın yerine başkaları geçer (Akçeşme M. , Gider Dosyası, 1974). Muhtarlar azaların her türlü yollukları bütçeden ödenir (Akçeşme M. , MKD, KN:1 , 1962).

Köye okul yapılması, okulun her türlü masrafı bütçeden karşılanmaktadır (Akçeşme M. , Gider Dosyası, 1973). 1947-1951 arasında vilayet Akçeşme'den 5 yıllık plan ister. Muhtarlık Aydın Valiliğince kabul edilen planda 5 yıl içinde köy tarlasının imar edilmesini, okulun inşa edilmesini, köy içme sularının tamiratını, sağlık memuru odasının inşasını, bulaşıcı hastalıklarla mücadeleyi, köyün

² Ökten Zeki (1986), Davalı, Sinema Filmi.

³ Akçeşme, 1948 Yılı Köy Bütçesi Evrakı.

temizlenmesini, köy yollarının bakımı ve yapımını taahhüt eder. Ancak muhtarlık ne okulu ne de sağlık memuru odasını yapabilir (Akçeşme M. , 5 Yıllık Plan, 1947-1951). İlkokula gitmek yasal zorunluluk olduğu halde kimi köylülerin neden okula gidemediği, köylere neden okul yapılamadığı daha iyi anlaşılmaktadır. Köy bütçeleri okul, yol, köprü yapımı için yetersizdir. Şöyle ki 1983'te Akçeşme muhtarlığının 316.219 liralık bütçeye sahip olduğu dönemde kilden yapılmış Atatürk büstü 15.000 liradır (Akçeşme M. , MKD,KN:13, 1983). Yılların Öcünde muhtarın köye Atatürk büstü yapılabilmesi için Hacı'ye köy meydanından yer satması burada önemlidir. Muhtarlık mülkiyetindeki kimi arazileri satmasına; köy merasını kimi zaman başka köylere kiralamasına, mezarlıktaki otu dahi satmasına rağmen sonuç değişmemektedir (Akçeşme M. , MKD, KN:26, 1964).⁴ Bazen devletin ilgili kurumlarından muhtarlığının yapamadığı işler için yardım istenmektedir. 1964'te yol için Karayolları köye yardım eder. Yolun ön temizliğini köy idaresi işçi tutarak yaptıracaktır. Karayollarının burada kullanacağı araçların yakıtını da köy idaresi karşılayacaktır (Akçeşme M. , MKD, KN:22, 1964).

1962'de muhtarlık, okul yapımı için bir kişinin arsasını istimlak eder. Davayı kaybeder. Muhtarlık, köy sandığından tüm dava masraflarını öder. İstimlak bedeli yüksek çıkınca köylüye yeni salma salınır (Akçeşme M. , MKD,KN:3, 1962). Öğretmen okul bahçesinin çevresinin duvarla örülmesini ister. Maliyetli olduğu için muhtarlık okul bahçesini dikenli telle çevirir (Akçeşme M. , MKD,KN:5, 1965). İki sınıflı okulun helası yoktur. 1964'te hela yapılması için bütçeye ödenek konur (Akçeşme M. , MKD, KN:19, 1963). Köye de bir hela yapılması gerekmektedir (Akçeşme M. , MKD, KN:6, 1964). Hela için ek bütçe yapılır (Akçeşme M. , MKD, KN:9, 1964). Bu tuvalet, bir kuyu kazılarak üzerine tahta konulması, çevresinin tahtalarla çevrilmesi şeklindedir (Akçeşme M. , MKD, KN:19, 1963). Köy helası yapımı için de muhtarlık zorlanır (Akçeşme M. , MKD,

---

⁴ MKD, 16.6.1966, KN:11.

KN:9, 1964). 1966'da 8.990 lira hesaplanan bütçe, 2.300 lira açık verince köylülere bu miktarda salma salınır (Akçeşme M. , MKD, KN:2, 1966). 1969'da 1.500 liralık ek salma alınır (Akçeşme M. , MKD, KN:3, 1969). Kâtipler vasıtasıyla salma ve imece yükümlülüklerinin kayıt altına alınarak borçların ödenip ödemediği kontrol edilmektedir (Akçeşme M. , Salma Defteri, 1942). 1950'den 1962'ye kadar pek-çok köylü salma, koruma paralarını ödeyemez (Akçeşme M. , MKD, KN:4, 1962). Bu borçların haczetme yöntemiyle tahsil edildiği olur (Akçeşme M. , MKD, KN:13, 1965).

Dönemin filmlerinde köylüler düşük eğitilmiş gösterilmiştir. Köy evrakları bu gerçeği doğrulamaktadır. Bazı azalar okuma-yazma bilmediklerinden mühür kullanmaktadır (Akçeşme M. , Koruma Defteri, 1942-1950). Okul yapımının köylülere bırakılması, ulaşımındaki zorluklar, yoksulluk, çocukların tarlalarda ailelerine yardım etmek zorunda olması, köylerdeki eğitim sorunlarının temel nedenlerindedir (Akdağ, 2019d: 1025-1040). 1948'de DP'yle iktidar partisi CHP arasında bu tartışılmaktadır. CHP, DP'yi köy okullarını ortadan kaldırmakla suçlar. DP'den Etem Menderes, Güzelköy'deki parti toplantısında bu iddiayı: *"İncirliova'da CHP müfettişi DP işbaşına geçerse köy okullarını yıktırıp enkazını köylüye dağıttıracaktarmış diye konuşmuş. Biz buna teessür ederiz. Biz sadece köylünün üzerindeki angaryaları kaldırmaya kararlıyız"* şeklinde cevaplandırır (Demokrat İzmir, 20.04.1948). Yılanların Öcü'nde Bayram, komşu köyde bulunan okula yaşı gelip de okula gidemeyen çocuğunu yazdırmayı hayal eder. Bu da mahsulün iyi olmasına bağlıdır. Belgelere göre kırsalda bahar aylarının sonunda bağa, yaylaya göç olmaktadır. Bu dönemde çocuklar okulu terk etmektedir. Bunu azaltmak için devlet taşra okullarını şehirdekilere göre daha erken tatile sokmaktadır (Erbeyli Köyü İlkokulu, 1933-1953). 1970'lerde Akçeşme'de kimi çocuklar 5 km uzaklıktaki ilçedeki ortaokula gitmek ister. Köylünün birisi ortaokulda okuyan öğrencileri getirsin götürsün diye köy muhtarlığına Opel

marka araba bağışlar. Aynı araba kısa bir süre sonra parasızlıktan tamir edilemeyerek hurdaya çıkartılır.

1961-1971 arasında köylülerde genel politik isteksizlik vardır. Bu durum 1961-1971 arasında çekilmiş pek çok filme yansımıştır. Yılanların Öcü'nde muhtarın onca hukuksuzluğuna rağmen tepkisiz kalan köylüler, kaymakamı belli bir onur ve vakarla karşılayamazlar. Muhtar, köylüden kaymakamı askeri nizamda karşılamalarını; kaymakama muhtarımız iyidir, çalışkandır demesini ister. Muhtar, hizmet etmekle yükümlü köylülerin eliyle manipülasyon yapmaktan çekinmez. Kaymakamı karşılamak üzere beklerken muhtar elbisesi daha temiz, yeni olanları ön sıraya alır; elbisesinde yırtık olanları arka sıralara gönderir. Köylü bunların hiçbirisine itiraz etmeden uygular. Irazca'nın kaymakamın önüne dikilmesi köylüleri harekete geçirmek isteyen sosyal gerçekçi yönetmen tarafından idealize edilmiş bir durumdur.

Çok partili yaşama geçiş sürecinde köylerde siyasi hareketlenme yaşanmıştır. Menderes, Bayar gibi DP kurucularıyla üyeleri köylünün ayağına gider; onları onurlandırır. (Demokrat İzmir, 13.11.1946). Bu, CHP teşkilatlarını harekete geçirir (Anadolu, 12.05.1948).⁵ DP'yle CHP pek çok köyde teşkilatlanır (Demokrat İzmir, 30.04.1947).⁶ 1950 seçimlerine doğru tüm partilere radyodan propaganda yapma hakkının tanınması köylülerin siyasete ilgisini artırır. DP iktidarında radyodan siyasi propaganda yapmak yasaklanır. 1958 sonrası DP ile CHP arasında sürtüşme artar. Vatan Cephesi olayları, 27 Mayıs, Yassıada yargılamaları, Menderes'le iki bakanın idamı, pek çok DP'linin ceza alması, partilerin köy ocaklarının kapatılması köylülerin siyasete ilgilerini tekrar köreltir (Akdağ 2018b: 251-270).1950'lerde köylü işsizlik vb. nedenlerle köyünü terk eder. Kentlerin getirdiği kaotik ortamda görece ahlaki değerlerdeki aşınma, artan işsizlik köylerde farklı bir biçimde yankılanır. Çocuklarını şehirdeki okullara yollama konusunda köylülerin bir kısmı şüpheye düşer. Onların en büyük

⁵ Anadolu, 17.06.1949.

⁶ Demokrat İzmir, 27.11.1947.

korkusu şehirlerdeki oturak yerlerine (gazino) çocuklarının düşmesidir. Bu korku kız çocukları için daha fazladır (Refiğ, 1964).

Muhtarlıklarda iki tane yönetim kurulu bulunmaktadır. Köy İhtiyar Heyeti muhtar başkanlığındaki 5-6 kişilik üyeden oluşmaktadır. Seçimle işbaşına gelir. Köy genel kurulunsa 18 yaşını doldurmuş her köylü doğal üyesidir. Kurul, her kasımda muhtarın belirleyeceği gün, saat ve yerde toplanır. Kurulun toplanabilmesi için en az kurul üye sayısının bir fazlasının bulunması gerekir. Çoğunluk sağlanamadığı takdirde genel kurul köy muhtarı tarafından ikinci kez tekrar toplantıya çağrılır. Bu sefer çoğunluğa bakılmaz. Bu kurul; köy sandığından maaş alanların bir sonraki bütçe döneminde maaşlarının ne kadar olacağı ve bir sonraki dönem bütçesinin tartışılması ve onaylanması gibi görevler üslenir (Akçeşme M. , MKD,KN:18, 1972). Ek bütçe yapılması gerektiğinde de aynı yöntem izlenmektedir (Akçeşme M. , Ek Bütçe Kararı, KN:12, 1968). Köylüler, köy kurulu toplantılarına katılmakta isteksizdir. 1962-1983 arasındaki köy kurullarının hiçbirinde çoğunluk sağlanamaz. İkinci toplantılardaysa katılım oldukça düşüktür. Katılımcıların tamamı ise erkektir (Akçeşme M. , MKD, KN:12, 1962).⁷ 1964'teki kurulda 35 (Akçeşme M. , MKD, KN:29, 1964); 1967'dekindeyse 31 kişi bulunmuştur (Akçeşme M. , MKD, KN:17, 1966). 1968'de 250'den fazla seçmenin olduğu Akçeşme'de 21 kişi toplantıya katılmıştır. (Akçeşme M. , MKD, KN:16, 1968). 1974'teki toplantı aynı sayıyla gerçekleşmiştir. (Akçeşme M. , MKD, KN:19, 1973). 1975'te 220 seçmenin 26'sı

---

⁷ MKD, 26.11.1963, KN:11.

MKD, 23.11.1964, KN:28.

MKD, 26.11.1964, KN:29.

MKD, 4.03.1966, KN:4.

MKD, 16.11.1969, KN:9.

MKD, 11.08.1968, KN:9.

MKD, 19.11.1970, KN:22.

MKD, 26.11.1973, KN:19.

MKD, 11.11.1982, KN:11.

MKD, 29.11.1982, KN:12.

MKD, 18.11.1983, KN:25.

toplantıya katılmıştır (Akçeşme M. , MKD, KN:1, 1974). Bir yıl sonra sayı 27 olur (Akçeşme M. , MKD,KN:35, 1974). 12 Eylül 1980 darbesinden 2 ay sonra toplanan kurula 25 kişi (Akçeşme M. , MKD,KN:26, 1980); 1982’de 376 seçmenin olduğu yerde kurula 35 kişi gelmiştir (Akçeşme M. , MKD,KN:12, 1982). 1983’te toplantıya 28 kişi katılmıştır (Akçeşme M. , 1983).

Filmlerdeki iletişim araçlarıyla ilgili gerçekliğin döneme uyduğu görülmektedir. Susuz Yaz’da kocası hapse düşen Bahar, telgraf direğine sarılmaktadır. Elektrik akımının çıkardığı sese kulak vererek bu teller bana Osman’dan haber getirmektedir der. Dönemin telgraf çağı olduğu hatırlanmalıdır. Yılanların Öcü’nde köy kahvesinde köylülerle toplantı yapan muhtar çalmakta radyoyu kapattırır (Akdağ, 2018a). Köylere daha elektrik ulaşmadan 20 yıl önce transistörlü-bataryalı radyoların ulaştırıldığı bilinmektedir (Sezgin, 22.03.2016).

3.2 Filmler

Yılanların Öcü

Fakir Baykurt tarafından 1952’de yayımlanmış bir roman olan Yılanların Öcü 1962’de Metin Erksan tarafından filmleştirilmiştir. Film, sonraki yıllarda tekrar çekilmiştir (Gören, 1985). Realizm, rejimleri kimi zaman rahatsız ettiğinden film defalarca sansüre uğramıştır. Film, ilk kez televizyonda CHP iktidarı zamanında yayımlanmıştır (Yeni Asır, 30.07.1978).

Köy, Köylü, Bekçi, Muhtarlık

Yılanların Öcü’nün çekildiği 1960’larda Türkiye’de nüfusun çoğunluğu köylerde yaşamaktadır. Filmin genel açlarına baktığımızda filmin konusunun geçtiği köydeki insan sayısı fazladır. Bu durum, Susuz Yaz, Kuyu, Başlık, Beyaz Mendil gibi filmler için de geçerlidir. Akçeşme, Aydın merkez’e 15 km, İncirliova’ya 5 km, Aydın-İzmir demiryolu Erbeyli durağına sadece 3 km uzaklıktadır. Aydın Dağları’nın, Aydın Ovası’na bakan yamacında kurulmuştur. 1948’de Akçeşme 95 hane, 450 nüfusludur (Akçeşme M. , 5 Yıllık Plan, 1947-1951). 1950 sonrası köyden kente göçün etkisini bu köyde de görmek mümkündür. Akçeşme’nin

nüfusu 1954'te 203 kadın, 170 erkek, toplam 373 kişidir (Akçeşme M. , Bütçe Defteri, 1954). 1980'lere kadar Türkiye'nin pek çok yerinde köy nüfusu kent nüfusundan fazladır. Partiler köylüye özgü politikalar ve söylemler geliştirmiştir (Akdağ 2019e: 82-110). Taşraya dönük propaganda yöntemleri uygulamaktadırlar. Yılanların Öcü'nde Hacı'nın sülalesine Deli Mehmetler denmektedir. O dönemde kişiler lakaplarıyla tanınmaktadır. O günkü pek çok siyasi liderin kendisine toplumda yer açmak için değişik lakaplar kullanması bununla açıklanabilir (Akdağ 2018d). 1980 öncesi köy muhtarları etkili kişilerdir. Muhtarlar geniş yetkilere sahiptir. Muhtarlık seçimleri aynı nedenlerle kıran kırana geçmektedir (Akdağ 2018e: 343-349). Muhtarın yetkileri:

- Bekçi, koruma bekçisi, kâtip, imamın belirlenmesi,
- Köy bütçesinin hazırlanması, yönetilmesi, köy mülklerin işletilmesi, okul, su, elektrik gibi büyük yatırımların finansının ayarlanması, mülklerin satışının ve açık artırma işlerinin yönetilmesi (Akçeşme M. , MKD,KN:16, 1983), satış işlerinin tamamlanması, muhtarlığın ihtiyacı olan her şeyin pazarlık yoluyla satın alınması (Akçeşme M. , MKD,KN:11, 1972),
- Bayram gibi resmi programlarda liderlik yapılması (Akçeşme M. , MKD,KN:22, 1972),
- Anlaşmazlıklarda köy içinden bilirkişi görevlendirilmesi, zarar varsa tazmini yoluna gidilmesi, uygunsuz davrananlara para cezası verilmesi, bu cezalarla uslanmayan köylülerin üs makamlara bildirilmesi, gerekirse dava açılması (Akçeşme M. , MKD,KN:8, 1963),
- Köy kurulu ile köy genel kurullarına başkanlık yapılması (Akçeşme M. , MKD,KN:6, 1972),
- Ankara'da gerektiğinde köy adına görüşmeler yapılması (Akçeşme M. , MKD,KN:5, 1968),
- Salmayla imece miktarlarının belirlenmesi, imar işlerinin yürütülmesi, resmi nikâh kıyabilmesi (Akçeşme M. , MKD,KN:15, 1964).

- Köye ait mali, askeri vb. tüm kayıtların tutulması ve bunların saklanması,
- Köy adına dava açılması veya açılan davalara karşı liderlik edilmesi.

Muhtar, gelir-gider kayıtlarının tutulması, harcamaların belgelendirilmesi, prim ve vergilerin hesaplanması ve köy tüzel kişiliği namına ilgili devlet dairelerine yatırılması için şehirden yüksek ücretle kâtip tutar. Kâtipin yapmış olduğu işlemler muhtarın hukuki ve siyasi sorumluluğunu ortadan kaldırmaz (Akçeşme M. , MKD,KN:18, 1964). Kimi zaman kâtiplerin yürüttüğü yanlış işlemlerden dolayı muhtarlığın adli ve idari ceza aldığı bilinmektedir. Kâtipler bazen azledilerek yerine yenileri atanmaktadır (Akçeşme M. , MKD,KN:19, 1964).

Yılanların Öcü'nde Bayram'ın ailesinin, Hacı'nın kerpiçlerini kırmasıyla köyün muhtarı zararın tazmin edilmesini kendilerinden ister. Daha sonra Hacı'nın Bayram'ın hamile karısını dövmesi sonucu kadın çocuğunu düşürür. Köye iğneci çağrılır. Bu sefer muhtar Bayram'a bütün bu masrafların Hacı'den alınacağını söyler. Filmdeki bu durum muhtarların yasal bir yetkisini vurgulamaktadır. Köy belgelerine göre muhtar, bir köylünün veya muhtarlığın bir malına zarar veren kişiyi köy odasına çağırır. Köyden bu konularda bilgili iki kişiyi ehl-i vukuf olarak görevlendirir. Bu kişiler, yapılan zararı hesaplar. Bu temelde muhtar, zarara yol açan kişi veya kişilerden bu zararın tazminini ister. Bu paranın üzerine ayrıca ehl-i vukufun ücreti de dâhil edilir. 1963'te zarara yol açan kişiler, köy bekçisi tarafından köy odasına çağrılır. Zarara yol açan köy odasına gelmediği gibi bekçinin yanından muhtarlığa küfreder. Ehli vukuf'un zarar tespitine ben ödemem diye cevap verir. İş üst makamlara havale edilir (Akçeşme M. , MKD,KN:13, 1963). İlgili kişi 25 liralık cezayı ödemediğinden evine muhtarlık haciz gönderir. Kişi muhtara küfürden dolayı ayrıca ceza alır (Akçeşme M. , MKD,KN:18, 1963). Kişilerin ılımlı davranmaları karşısında ödeme konusunda muhtarlık kolaylık sağlamaktadır. 1970'te bir köylünün atı ekili yere girer. Köylüye 68 lira zarar bedeli; 20 lira ehli vukuf ücreti toplam 88 lira ceza gelir. Muhtarlık, kişinin talebi üzerine bu borcu taksitlendirir (Akçeşme M. ,

MKD,KN:12, 1970). 1966'da hayvanlarını kontrollü bir biçimde meraya getirip götürmeyenden hayvan başına her defasında 10 lira ceza alınmasına karar verilir (Akçeşme M. , MKD,KN:6, 1966). Ayrıca hayvanlardan oluşacak zarar tespiti sonucu zarara yol açandan zararın tazmini yoluna gidilir. Bir kişi bundan dolayı 30 lira zarar bedeli ve vukufluk ücreti 10 lira olmak üzere 40 lira tazmin cezası kesilir. Zarar tazmini, ehl-i vukuf ücreti, ceza muhtarlığa yatırılmadığı takdirde mahkemeye gidilir. Bu sefer kişiden mahkeme masrafları da alınır (Akçeşme M. , Zarar-Zıyan Zaptı Evrakı, 1962).

Yılanların Öcü'nde bekçinin durumu dikkati çekmektedir. Bekçi muhtarın her dediğini yapmaktadır. Bayram ve ailesinin onların evinin önüne ev yapmak isteyen Hacı'ye direnmesi üzerine muhtar Bayram'ı bekçi vasıtasıyla köy odasına çağırır. Köy kahvesinde yapılacak köy genel kurulunun köylüye duyurulması için muhtar bekçiyi görevlendirir. Kaymakamın köy gelişini erkenden haber vermesi için köyün dışına bir gözcü dikilmesinden; asayişin sağlanmasından bekçi sorumludur. Hacı'nın Bayram'ın karısını dövmesi sonucu komşu köydeki iğneci kişinin köye çağırılması için de muhtar tarafından bekçi gönderilir. Köy defterlerine göre bekçi köy halkından birisidir. Onun görev icrası zordur. Bazı kişilerle dostluğu vardır. Bu kişilerle dahi zaman zaman karşı karşıya gelmektedir. Yılanların Öcü'nde İrazca'nın evine gelen ve muhtarın mesajını ileten bekçinin elçiye zeval olmaz diye söze başlaması bu açıdan anlamlıdır. Muhtarın Bayram'ı köy odasına davet etmesi, Bayram'ın oraya gitmek istememesi üzerine bekçinin beni buraya ikinci kez yordurma şeklinde ricada bulunması ilginçtir.

Yılanların Öcü'ndeki bekçi karakteri gerçeğe yakındır. Köy belgelerine göre bekçilik, köylünün likidite sıkıntısı çektiği yıllarda nakit para anlamına gelmektedir. Sigorta primlerinin ödeniyor olması onlar için köylüler arasında hiç de yaygın olmayan emeklilik anlamına gelmektedir (Akçeşme M. , MKD,KN:17., 1972). Bekçilik için talep fazladır. İş tanımının net yapılmamış olması, çalışma

saatlerinin olmayışı, bekçinin kendi köylüleri ve akrabalarıyla köy muhtarlığının kimi uygulamalarından dolayı karşı karşıya gelmesi bu işi güçleştirmektedir. Muhtarın, aşırı yetkili olması, bekçi üzerinde bazen aşırı baskı kurması yaşanan diğer problemlerden birisidir. Kimi zaman koruma bekçisi tutulmayarak, köy bekçisinden onun görevlerini de üslenmesi istenmektedir (Akçeşme M. , MKD,KN:21, 1964). Köy dışında köylünün malını çalan hırsızla, köyün merasını izinsiz kullanan yabancılarla, zarar ziyana yol açan kendi köylüsüyle korumasız(silahsız) bir biçimde bekçi karşı karşıya gelmek istememektedir. Akçeşme muhtarlığına köy mallarının korunması için Kırıkkale marka silah alınması ilginç bir ayrıntıdır (Erbeyli, 1970). Muhtarlığının talimatı üzerine kahvehane en geç 23:00'te kapanacaktır. Muhtarlık, köyde içki içip bağırmaı, gece geç saatlere kadar zeytin alışverişini, hayvanların başıboş bırakılmasını; 00.00'dan sonra köy içinde dolaşmayı; kahvede gençliğin ahlakı bozulmasını diye poker oynamayı yasaklar (Akçeşme M. , MKD,KN:18, 1969).⁸ Köy bakkalında içki satılmayacaktır (Akçeşme M. , MKD,KN:39, 1978). Köy içine çamaşır sularıyla pis sular akıtılmayacaktır (Akçeşme M. , MKD,KN:26, 1973). Bütün bunların denetiminden köy bekçisi sorumludur. Köydeki başıboş gezen köpeklerin zehirlenmesi işini de bekçi yapar. Bekçi kendi işlerine vakit ayıramamaktadır. Köy evraklarına göre 1962-1983 arasındaki sıkça bekçi değişmiştir. Kimisi görevlerinden istifa ederken kimisi de muhtarlık tarafından görevinden azledilmektedir (Akçeşme M. , MKD,KN:5, 1963).⁹

---

⁸ MKD, 26.11.1963, KN:10.

MKD, 11.08.1968, KN:9.

MKD, 11.08.1968, KN:10.

⁹ MKD, 10.05.1962, KN:3.

MKD, 20.09.1963, KN:6,

MKD, 06.02.1972, KN:5,

MKD, 22.01.1964, KN:3.

MKD, 07.03.1964, KN:10.

MKD, 12.06.1964, KN:14.

MKD, 10.01.1965, KN:28.

MKD, 7.08.1965, KN:15.

Toprak Mülkiyeti, Kamusal Alan, Egemenlik

Erksan, Yılanların Öcü'nde klasik anlatıyı tercih etmiştir. Bu anlatı tarzında genelde iynin kazanmasıyla hikâye sonlandırılmaktadır. Filmde iyiyi Bayram'la ailesi temsil etmektedir. Kötüyse Haceli, onun akrabalarıyla muhtardır. Çatışma daha çok Haceli'yle Bayram arasında yaşanır. Çatışmaya yol açan muhtarın uygulamalarıdır. Bunu görmeyen iki aile kıyasıya kendi aralarında çatışır. Muhtar sonra duruma göre taraf değiştirir. Muhtarın seçilmiş kişi olması, başka soruları da beraberinde getirmektedir. Bu filmde dünyanın pek-çok yerinde yaşanan çatışmaların arkasında egemen güçlerin olduğu, çatışan tarafların ise bunun farkında dahi olmadığı şeklinde geniş bir yorum dahi çıkarılabilir. Filmde demokrasi mefhumu ayrıca tartışılmaktadır. Köylülerin, köy genel kurullarına katılımındaki isteksizlik bir sorundur. İş seçimle bitmemekte, katılımcı demokrasinin önündeki her türlü engelin kaldırılması gerekmektedir.

Yılanların Öcü'nde hikâye, muhtarlığa ait bir yerin köye Atatürk büstü yapılması için muhtarlıkça satılmasıyla başlar. 1990'larda Aydın Kardeşköy'de muhtarlık merayı parselleyip köylülere satarak muhtarlığa gelir irat eder. Köy merasının satılmasına kimse tepki koymaz. Bu yıllarda İkizdere çayı üzerinden köye aktarılan su kesilerek köydeki değirmenin çalışması durur. Bu suyun meraya salınması işlemi de biter. Mera yaz aylarında tamamen kurur. Köyün Aydın merkeze 5 km uzaklıkta olması, ulaşım imkânlarının genişlemesi köyde yaşayan kişilerin algılarını değiştirir. Hayvancılık terkedilir. Pek çok kişi şehre çalışmaya gitmektedir (Akdeniz, 27.03.2020). Yılanların Öcü'nde muhtarlığın

---

MKD, 10.05.1965, KN:12.

MKD, 3.01.1966, KN:1.

MKD, 7.11.1966, KN:15.

MKD, 27.02.1969, KN:6.

MKD, 31.05.1969, KN:10.

MKD, 01.09.1970, KN:16.

MKD, 22.11.1970,KN:23.

MKD, 17.10.1973, KN:15.

MKD, 12.03.1982, KN:3.

Haceli'ye ev yapması için arsa satması şeklen doğrudur. Aile, muhtarlığın arsa satmasına karşı değildir, köyde içinde yıkık evlerin bulunduğu arsaların satılabileceğini söylemektedir. Muhtarlıkça Haceli'ye satılan arsa köy meydanındadır, Bayram'ın evinin hemen önündedir. Bayram'la İrazca'nın itiraz ettikleri nokta budur. Aile güneş haklarının ellerinden alınmasına karşı çıkmaktadır. Meydan, halkın ortak kullanım alanıdır. Buranın satış yoluyla daraltılması insanların vakit geçirebilecekleri alanların yok edilmesi anlamına gelmektedir. Köye gelen kaymakam da muhtarlıktan satışın durdurulmasını, diğer uygun yerlerden arsa satışının yapılmasını ister. Bu durum köy defterlerine bakıldığında daha net anlaşılmaktadır. Akçeşme muhtarlığının yolgeçen yerlerden tarla şeklinde kullanılmayacak çıkma alanları ev yapımı için köylüye satması bu anlamda doğru bir uygulamayı göstermektedir (Akçeşme M. , MKD,KN:22., 1980)

Susuz Yaz

Necati Cumalı tarafından 1962'de yayımlanmış bir roman olan Susuz Yaz, Erksan tarafından 1963'te filme alınır. Film Osman ile diğer köylüler arasında geçmektedir. Osman'ın yanında onun kardeşi Hasan da vardır. Sonra aynı eve Bahar, gelin gelir. Hasan zamanla ağabeyi Osman'ın karşısına geçecektir. Film, bu nedenle iki kardeş çatışmasından dolayı Hz. Âdem'in çocukları olan Habil ile Kabil hikâyesine benzetilmektedir. Film temelde su sorununu tartışmaktadır. Tarlanın iyisi suya; dağın iyisi eve yakın olandır şeklindeki atasözü bu sorunu vurgulamaktadır (Akad, 1973). Filmde kadın sorunu da işlenmektedir.

Su Sorunu

Susuz Yaz'da baştan sona su problemi işlenirken Yılanların Öcü'nde doğrudan su sorununa değinilmez. Filmin ilk sahnesinde tarlaya doğru kağnısıyla ilerleyen çocuklu çiftten kocası karısına eğer bu yıl iyi gelirse bir tosun daha alacağım der. Burada kuraklıktan söz edilmektedir. Bunun yanında bir de sel tehdidi vardır. Su

yine problemdir (Erksan, 1962).Filmde tarlada çapa yaparken kadın eşine bana basma alma, leğen al der. İnsanlar köyünden genelde askerlik nedeniyle çıkabilmektedir. Erkek karısına askerde gördüğü hamamı, duşu anlatır. Kadın duşa hayran olur. İki yıl daha bekleyelim. Sen git duş al gel der. Kadın ısrar edince erkek kazanı aldın peki onun suyunu nereden getireceksin diyerek bir gerçeği vurgular. Kadın suya olan özlemini leğen alalım, pınardan su getirir ısıtırim, yıkanırım, suyun içinde ölesim geliyor diyerek anlatır.

Demirel o dönemde sıklıkla su sorununu dile getirir. Bu sorunun çözümünü memleket meselesi addettiğini söyler. Seçimlerde AP'nin aldığı sonuçlar düşünüldüğünde Demirel'in halkın gerçek sorunlarına dokunduğu sonucunu çıkartabiliriz (Akdağ 2019f: 115). Demirel için Barajlar Kralı lakabının geliştirilmiş olması bu bağlamda anlamlıdır (Aydinoğlu, 28.02.2016). CHP lideri Ecevit de su sorununu çözeceğini dile getirir. Ecevit'in su kullananın, toprak işleyenin sloganı döneminde dağlara taşlara yazılır (Akdağ 2019g: 83-98). Susuz Yaz'daki su probleminin köy belgelerine baktığımızda gerçeğe yakın bir şekilde ele alındığını görürüz. Akçeşme'de dağların eteğinde bulunan pınardan köylüler suyunu temin etmektedir. Pınardan sızıntı şeklinde çıkan su önce iptidai bir depoda biriktirilmektedir. Deponun ağzındaki bir tıpa kaldırılarak buradan su alınmaktadır. Yazın bu pınar neredeyse kurumaktadır. Köyde hem susuzluk problemi hem de su üzerindeki mülkiyet problemine bağlı olarak ciddi sorunlar yaşanır. Muhtarlık pınarla deponun kendi uhdelerinde olduğunu söyler. Suyun yetersiz geldiği zamanlarda önce muhtarlığa ait incirliklerin sulanacağını duyurur. Deponun üzerindeki tıpayı açmaya çalışanlar hakkında yasal işlem yapılacağını bildirir (Akçeşme M. , MKD,KN:15, 1971). Kimi köy mülkiyetinde bulunan tarla, tütün ekim yeri veya incirliklerin icarı durumunda depoda su olduğu zaman buraları icarlayana öncelik tanınacağı, dört depo suyun ücretsiz verileceğini belirtir (Akçeşme M. , MKD,KN:1972/1, 1972). 1972'de köy suyunun tamamen kesilmesiyle muhtarlığa ait tütün fidanlığının sulanabilmesi için Aydın

DSİ'den 800 liraya bir tanker kiralanmasına ve bunun bir kısım ücretinin salma usulü köylü tarafından karşılanmasına karar verilir (Akçeşme M. , MKD,KN:8, 1972). Suyun kimi zaman fazla gelmesi durumundaysa suyun adil dağıtımından öte muhtarlıkça bir kişiye satıldığı görülmektedir (Akçeşme M. , MKD,KN:3, 1968).Köyün çok dışında kalan pınar yatağının bakımı, pınara giden yolun tesviyesi gerekmektedir. Bu durum köy bütçesini zorlamakta köylünün sırtına ilave yük bindirmektedir (Akçeşme M. , MKD,KN:11, 1972).

1970'lerde köylüler, su sorununu çözme konusunda harekete geçerler. Muhtara köye içme suyu getirilmesi için İzmir Yol Su Elektrik İşleri müdürlüğü nezdinde girişimlerde bulunması için yetki verilir. İlgili kişilerin yollukları köy bütçesinden karşılanacaktır (Akçeşme M. , MKD,KN:13, 1972). Muhtarlık yol girinti ve çıkıntılarının satışıyla elde edilecek geliri su için harcamayı planlanmaktadır (Akçeşme M. , MKD,KN:2, 1971). Köye elektrik-su getirmek için köy mülkü arazi 500 liraya satılır (Akçeşme M. , MKD,KN:7, 1972) Aşağıdaki köy bütçesinden yapılan harcamalara bakılacak olursa su getirmenin maliyeti yüksektir. Su meselesi köye elektrik getirilmesiyle paralellik göstermektedir. Pompalarının çalışabilmesi için elektriğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Gider Türü	Miktarı/Lira
İşçi yevmiye	30
İzmir'e vana almaya giden kişinin yolluğu	100
Vana masrafı ve nakliyesi	130
Maliyeye yatan işletme parası	4200
Toplam	4.460

Şekil 3. Akçeşme Köyü 1974 Yılı Su Giderleri

Kaynak: Akçeşme M. , Gider Dosyası, 1974

Devlet, Cumhuriyet'in ellinci yılı için pek çok kutlamaya hazırlanırken köylüler bu durumdan yararlanmayı düşünür. İlgili yerlere Cumhuriyet'in 50. yılında köyün suya kavuşması cumhuriyetin bir onurudur şeklinde ifadeyle gidilmesi gerektiği vurgulanır (Akçeşme M. , MKD,KN:8, 1973). Bunun için muhtar Ankara'ya köy

kasasından 250 lira yollukla yollanır (Akçeşme M. , MKD,KN:10., 1973). Bunlar yaşanırken su yeterli olmadığından pınardaki depo kilitlenir. Testilerle gelen köylüye belli zaman dilimi içinde belli miktarda su verilir (Akçeşme M. , MKD,KN:13, 1973). Deponun anahtarı muhtarda kalmaktadır (Akçeşme M. , MKD,KN:13, 1974). Tamamen susuzluğa düşüldüğü zaman yakıtını köylünün ödediği belediye tankeriyle Aydın'dan köye su getirilir (Akçeşme M. , MKD,KN:15, 1974).

Su için bazı istimlaklerin yapılması gerekmektedir. Su kaynaklarının verimli kullanılabilmesi ve hane başına düşen maliyetin azaltılması için ortak isale hattı döşenebilecek köylerle işbirliği yapılır. Bir kez daha köylüden kurban derilerini bu iş için muhtarlığa bağışlaması istenir (Akçeşme M. , MKD,KN:3, 1974). Bir komisyon oluşturulur (Akçeşme M. , MKD,KN:10, 1974). Su ve elektrik yatırımının 1/3'ünü köylüler karşılayacaktır. Toplam 40.000 lira toplanıp ilgili kurullara verilir. Mevsim kurak geçince köylü zeytinden para kazanamaz. Muhtarlık borcu ödemek için köy arazilerinin bir kısmını satışa çıkarır (Akçeşme M. , MKD,KN:16, 1974). 1970'lerin başında başlanan köye su getirme çabaları, Cumhuriyet'in 50. yılına yetişmez. Su, 1974'ün sonunda getirilebilir. Köylüler, kullandıkları kadar su parasını muhtarlığa öder. Suyun pompalanması için ciddi elektrik parası gelmeye başlar. 1980'lerin başında aylık üç yüz elli bin liradan daha fazla elektrik parası gelir. Muhtarlığın bu borcu ödemek güçlük çektiği bilinmektedir. Muhtarlık köyün elektriğinin kesilmemesi için borcunu takside bağlatarak öder (Akçeşme M. , MKD,KN:27, 1983). Çareyi hane başına elektriğe ve suya zam yapmakta bulur. (Akçeşme M. , MKD,KN:21, 1983). Borcunu ödemeyen köylünün elektrik ve suyunun kesileceği de bildirilir (Akçeşme M. , MKD,KN:10, 1984).

Beyaz Mendil, Başlık, Kuyu

Beyaz Mendil, yönetmenliğini Akad'ın üslendiği 1955 yapımı bir filmidir. Bu film Gerçekçi Türk Sineması köy filmlerinin hazırlayıcısı kabul edildiği için burada incelemeye alınmıştır. Başlık, 1965 yapımı, yönetmenliğini Kemal İnci'nin yaptığı filmidir. Kuyu ise 1968'de Erksan tarafından çekilmiştir. Bu üç filmde doğrudan kadın sorunu tartışılmaktadır. Erksan ve Akad zaten pek çok filmde kadın sorunu işlemiştir (Akad, 1973).

Kadın

1980'lere kadar Türkiye'de okuma-yazma oranı düşüktür. 1924 yılında 14 milyon nüfusa sahip Türkiye'de nüfusun %51,8'i kadınlardan; %48,2'si erkeklerden müteşekkildir. 7 yaş temel alındığında nüfusun %10,6'sı okuma yazma bilmektedir. Kadınlarda okuma-yazma oranıysa %4'tür (Tütengil 1977: 55-70). Gelişme oldukça yavaş seyretmiştir. Anadolu'daki ilk demiryolu güzergâhında bulunan Aydın'da 1945'te CHP üyesi 41.473 kişiden 157'si yüksekokul; 267 kişisiyse lise mezundur. 21.685 üye okuma-yazma bilmemektedir (Cumhuriyet Arşivleri-BCA). İlin ilk lisesi 1948'de açılacaktır. Aynı yıllarda Aydın'da 248 köyde okul bulunmamaktadır. Ankara'da tıp öğrencisi M. Kazım Küçükalp dağcılığa ilgi duyar. 1974'te Artvin-Yusufeli'nde dağdan düşerek hayatını kaybeder. Dilek Kaya, bu gencin belgeselini yapar. Olaydan 44 yıl sonra bölgeye gittiğinde oradaki pek çok köylü, hatta döneminde çocuk olan birçok kişi olayı hatırlar. Bunlardan birisi olan Mehmet Karahan, olayı nasıl unutturum, ben hayatımda üniversite okuyan bir kişiyi ilk kez o zaman görmüştüm der (2018). Bu, taşradaki eğitim açmazını göstermektedir.

Köylerde kimi yargılar kızların okula gitmesini engellemektedir. Okula giden kadın oranı düşüktür. Okulu terk oranı kızlar arasında yüksektir. Öğrenci kütüklerinde dahi kızların evlendirildiği yazılmaktadır (Erbeyli Köyü İlkokulu, 1933-1953). Cerit, 1940'larda ilkokulda okurken babasının kendisini okuldan

aldığını; kocaya vermek istediğini söyler. Buna itiraz edince maşayla kendisini dövdüğünü dillendirir. (Cerit, 03.20.2020). Kimi kızlar, evlenmeyi reddettikleri için katledilir (Akdağ, 2018f). Beyaz Mendil, Başlık, Kuyu gibi filmler bunları gerçeğe yakın yansıtır. Filmlerde köylü kadınlarının okuma-yazma bilmiyor şeklinde gösterilmesi mevcut durumun yansımasıdır.

Döneminde birbirini seven iki genç evlenmeleri için bir engel çıkınca birlikte kaçarlar. Kızı kaçırılan aile çoğu zaman kızı kaçırın erkeğin evini taş yağmuruna tutar. Ardından jandarmaya şikâyetçi olurdu (Gökmen, 01.12.2019). Normal şartlarda kız çocuklarını erken yaşta evlendiren aileler, husumet durumunda gençler birbirini seviyor olsa dahi kızlarının yaşlarının küçüklüğünü dile getirip erkeğin ağır bir ceza almasına neden olurlar. Bir kızın bazen zorla kaçırıldığı da olmaktadır. Kuyu böylesine bir kız kaçırma olayını aktarmaktadır. Bu, dönemindeki Türkiye gerçeğine uymaktadır. Mevcut yasalar kadını koruyor olsa da toplumsal tabanda ve taşrada değişim ağır ilerlemektedir. Kız kaçırın erkek hapse girer. En büyük ceza kadına kesilmektedir. Kadın köyünde izole edilerek yaşlı bir adamla evlendirilir. Kadın, dul hükmünde olduğu için ona duvak giydirilmez. Burada bakirelik söylemi altında kız aşağılanmaktadır. Yaşlı bir adamla kızın evlendirilmesindeki alt neden budur (Akdağ vd. 2012: 38-39) Kız düğün yerinden kaçarak intihara teşebbüs eder. Kız bu haldeyken yaşlı damadın yakınları damada köpeğin kokladığı et yenmez demektedir. Bu durum gerçek yaşamda o günlerde görülmektedir. Bakirelik üzerinden geliştirilmiş o günlerde cinsiyetçi pek-çok söylem vardır. Hapishaneden çıkan aynı saplantılı erkek kadını bir kez daha zorla kaçıtır. Sonunda kadın kuyuya inen erkeği taşla öldürür. Sonra kuyuyu taşla tamamen doldurur. Bir şeylerin üstünü örtüyor gibidir. Kadının öfkesi dinmek bilmez. Burada toplum içinde kadının harekete geçmesini isteyen yönetmenin ideolojik söylemi devreye girmektedir (Akdağ 2019h: 115-161). Sonra kadın intihar eder. Bu durum o günkü toplumsal baskı sonucu sıkıntıya

düşen ve intihar eden pek çok kadının temsilidir denebilir (Akdağ vd. 2012: 76-77).

Yılanların Öcü'nde kaymakamın köye gelişini kadınlar damlardan izler. Kuyu, Başlık, Beyaz Mendil adlı filmlerde düğünlerde gelin alayında hep erkekler görülür. Kadınlar uzaktan seyretmektedir. Kadın neredeyse her yerde pasiftir. Köy defterlerine bakıldığında 1963'le 1983 arasında yapılan Akçeşme Köy Genel Kurulu toplantılarının hiçbirine kadının katılmadığı görülmektedir. Kadına verilen siyasi ve sosyal haklar uzun süre sembolik kalmıştır. Gül Esin Türkiye'de seçilen ilk kadın muhtar olmasından dolayı değil aynı zamanda onun seçilmesi uzun süre sembol olarak kalması; örneklerin yaygın hale getirilememesi nedeniyle de önemlidir (Güneş 2010: 171-190).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal Gerçekçi Türk Sineması 1961-1971 arasında etkili olur. Bu dönemde önemli filmler çekilmiş; yönetmenler yetişmiştir. Bu akımı temsil eden filmler üç türe ayrılmaktadır. Bunlar köyü anlatan filmler, köyden kente göçü anlatanlar, bir de kent soylu kişilerin hikâyelerinin anlatıldığı filmlerdir. Bu filmler, kendi dönmelerinin yaşamına ayna tuttıkları iddiası içerisindedir. Çalışmamızda köy tabanlı Sosyal Gerçekçi Türk Sinema filmlerinde sunulan gerçekliği döneminin köy evraklarıyla karşılaştırdık. Sözlü tarih yöntemiyle döneme tanıklık etmiş kimileriyle görüştük. Sonuç itibariyle bu filmlerde sunulan gerçekliğin büyük ölçüde doğru olduğu sonucuna ulaştık. Filmler, birer kurgu ürünü olduğu için belki bu filmleri tarihi birer belge olarak kabul etmek güç olacaktır. Ancak çekildikleri dönemin anlaşılmasında, somutlaştırılmasında işe yarayacağı sonucunu çıkartabiliriz.

KAYNAKÇA

- Akad, Ö. L. (Yöneten) (1952). Beyaz Mendil [Sinema Filmi].
_____ (Yöneten) (1973). Gelin [Sinema Filmi].
- Akçeşme, Muhtarlığı (1950-1965). Muhtarlık Karar Defteri(MKD). Aydın.
_____ (1966-1983). Muhtarlık Karar Defteri(MKD). Aydın.
_____ (1930-1940). Asker Kütük Defteri. Aydın.
_____ (1942). Salma Defteri. Aydın.
_____ (1942-1950). Koruma Defteri. Aydın.
_____ (1947-1951). 5 Yıllık Plan. Aydın.
_____ (1948). Köy Bütçesi Evrakı. Aydın.
_____ (1950). Sarf Dosyası. Aydın.
_____ (1953). Sarf Dosyası. Aydın.
_____ (1954). Bütçe Defteri. Aydın.
_____ (1962, 02 05). Zarar-Zıyan Zaptı Evrakı. Aydın.
_____ (1968, 09 20). Ek Bütçe Kararı. Aydın.
_____ (1972). Gider Dosyası. Aydın, Türkiye.
_____ (1973). Gider Dosyası. Aydın.
_____ (1974). Gider Dosyası. Aydın.
_____ (1983, 02 17). İlan Tutanağı. Aydın.
- Akdağ, M. (Yöneten) (2016). Yılan [Sinema Filmi].
- Akdağ, M. (Yöneten) (2018a). Komik Sözler ve Anlar [Sinema Filmi].
- Akdağ, M. (2018b). Adnan Menderes Propagandası ve Adnan Menderes Algisinin Yıkımına Dönük Darbe Propagandasının Karşılaştırılması. Uluslararası Darbe Sempozyumu II (s. 251-270). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Akdağ, M. (2018c). Tüm Yönleriyle Siyasi Algı ve Propaganda. Aydın: Başkar.
- Akdağ, M. (Yöneten) (2018d). Lakaplar ve Unvanlar Birer Propaganda Aracı mıdır? [Sinema Filmi].

- Akdağ M. (2018e). Bir Başbakanın Doğuşu ve Onu Doğuran Şehir. Aydın: Başkar.
- Akdağ, M. (Yöneten). (2018f). Türkiye'nin Acılar Tarihi [Sinema Filmi].
- Akdağ, M. (2019a). Realist Rus Edebiyatından Erken Dönem Sovyet Sinemasına Gerçekçi Mekân Kullanımı MANAS Dergisi, 2852-2874,.
- Akdağ, M. (2019b). Sosyal Gerçekçi Türk Sinemasında Sözlü Kültür (1961-1971). Yörük Ali Efe Uluslararası Halk Kültürü Araştırmaları Sempozyumu. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi. s. 716-735.
- Akdağ, M. (2019c). Sosyal Gerçekçi Türk Sinemasında Din ve Din Adamı Temsiline Tarihi Perspektiften Bir Bakış. M. Aslan içinde, Tarihi Aydınlatan Sinema. (s. 156-175). Konya: Atlas.
- Akdağ, M. (2019d). Cumhuriyet'in İl Yıllarından Çok Partili Yaşama Geçiş Sürecine Türk Eğitimi ve Eğitim Uygulamalarının Bir Köye Yansıması. Turkish Studies Educational Sciences, 1025-1040.
- Akdağ, M. (2019e). Yakın Dönem Türk Siyaset Duayenlerinin Medya Kullanım Deneyimleri ve Propganda. Aksaray Üniv. İletişim, 82-110.
- Akdağ, M. (2019f). İletişim Sosyolojisi. Ankara: Dorlion.
- Akdağ, M. (2019g). Siyasetin Temelleri. Ankara: Dorlion.
- Akdağ, M. (2019h). Toplumsal Gerçekçi Sinemada İdeolojik Söylem. M. Aslan içinde, İnterdisipliner Bir Bakışla İletişim Üzerine İncelemeler s. 115-161. Konya: Litera-Türk
- Akdağ, M. vd. (2012). Oku-ma Kitabı. Aydın: Çağdaş.
- Akdeniz, T. (2020, 03 27). (M. Akdağ, Röportaj Yapan)
- Anadolu. (1946, 10 23). İzmir.
- _____ (1948, 05 12). İzmir.
- _____ (1948, 12 15). İzmir.
- Aslan, M. (2019). Türk Sinemasında Tarih Filmlerinin Genel Görünüşü: 2007-2017 Yılları Arasında Vizyona Giren Filmler Üzerine Bir İnceleme. M.

- Aslan, & S. Yetimova içinde, Tarihi Aydınlatan Sinema. s.86. Konya: Atlas.
- Aydinoğlu, M. (2016, 02 28). (M. Akdağ, Röportaj Yapan)
- Cerit, E. (2020, 03 20). (M. Akdağ, Röportaj Yapan)
- Cumhuriyet Arşivleri-BCA (tarih yok). 490.01/139.560.1.
- Demokrat İzmir (1946, 11 13). İzmir.
- _____ (1947, 04 30). İzmir.
- _____ (1948, 04 20). İzmir.
- Doğrusöz, K. (2016). Cođrafya 10 . Ankara: Palme Yayıncılık.
- Duruel, S. A. (2002). Sinema Tarih İlişkisi ve Türk Sinemasında Tarihe Bakış 2002, . (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi). İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Erbeyli Köyü İlkokulu (1933-1953). Öğrenci Kütükleri. Aydın.
- Erksan, M. (Yöneten) (1962). Yılanların Öcü [Sinema Filmi].
- Gökmen, G. (2019, 12 01). Eskiden Evlilikler. (M. Akdağ, Röportaj Yapan)
- Gören, Ş. (Yöneten) (1985). Yılanların Öcü [Sinema Filmi].
- Güneş, G. (2010). Türk Kadınının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım). ÇTTAD, 171-190.
- Kaya, D. (Yöneten). (2018) Kazım [Sinema Filmi].
- Refiğ, H. (Yöneten) (1964). Gurbet Kuşları [Sinema Filmi].
- Robert, B. T. (tarih yok). The Filmmaker as Historian, The American Historical Review.
- Salman, İ. (2018, 02 20). Sinema, (Tuba Emlek'le İz Bırakanlar TV Program). (T. Emlek, Röportaj Yapan)
- Sezgin, İ. (2016, 03 22). (M. Akdağ, Röportaj Yapan)
- Tor, F. O. (2016, 04 07). 65 Yaş Üzeri Muhtaçlara Bağlanan Maaş Hakkındaki Kanunla İlgili Konuşma. Ankara, TBMM, Türkiye.

Tütengil, C. O. (1977). 1927 Yılında Türkiye. Atatürk'ün Söylevinin 50. Yılı (s. 55-70). Ankara: TTK.

Ündar, A. (2020, 02 25). İmece. (M. Akdağ, Röportaj Yapan)

Yakar, H. G. (2013). Sinema Filmlerinin Eğitim Amaçlı Kullanımı, Tarihsel Bir Değerlendirme. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 21-336.

Yeni Asır. (1978, 07 30). İzmir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In Russian cinema, names such as Eisenstein and Pudovkin are important. These directors reinforce the Russian Revolution with their realist films. Turkish cinema could not be saved from the theatrical effect for a long time. The change in power in 1950 had its effect on cinema as well. The Turkish audience has seen the streets of Istanbul and the Turkish village in Akad films for the first time in the cinema. These works of Akad prepare the Realistic Turkish Cinema, which will start after 1961. This movement, which was influenced by the first time Russian cinema, exists in the libertarian environment of the 1961 Constitution. It loses its effect after the March 12 Memorandum. There are examples of this cinema on a world scale. The rise of the left in the 1960s, anti-imperialist developments. The common feature of the films shot in this period is that they can reflect the period very close to reality. Movie actors are not so famous. People found their representations in these films. This must have influenced people's worldviews. The movies generally reflect the lifestyles, customs, ideology, cultural values, social fabric and daily life of the period they were shot. Movies have traces of life from that day. This reality can be felt even in the titles of the films. Although a snake myth is used in the *Yılanların Öcü* (Snakes Revenge), it shows a reality. At that time, lice, fleas, ticks, snakes, etc. threaten the villagers. *Susuz Yaz* (Dry Summer), The name of that film emphasizes the Mediterranean climate. This climate type is rainy in winters and dry in summers. Stream regimes are irregular here. Most rivers dry in the summer. To reach the water in the 1960s in upstate Turkey opens a lot of wells. Sometimes villagers use these well waters regardless of whether they are healthy or not. The name of the well(*Kuyu*) film can be evaluated like this. *Beyaz Mendil* (White Handkerchief) tells a love story. It is customary for the candidate couples to give a handkerchief to each other after the contract. Films that had a

propaganda effect during the period are now materials for understanding that period.

Method

In our study, the reality presented by village-based films was compared with the village documents of that day. Films such as Yılanların Öcü, Susuz Yaz (Dried Summer), Kuyu, Başlık, Beyaz Mendil were evaluated. A great number of village films were shot between 1961-1971. However, because of many films disappeared, five films evaluated. Village documents consist of: Village tax (money received by the Mukhtar Office) books, village mukhtar decision books, village student registers, village budget tables. Also, in our study, the information we obtained within the scope of oral history and the findings we reached as a result of our scanning of newspapers were evaluated. Sum up, it can be said that as a method, studies about the cinema in question were examined. Then, a selection of movies from that period was created and these films were watched. The village documents and some newspapers of the period were scanned, and the information obtained from these sites were compared with the findings obtained from reading and watching movies.

Findings (Results)

As a result, it is seen that the reality presented in the movies is close to the reality in the village documents. The shooting locations of the movies consist of real places. It can be said that costumes and decors were not used in the movies. Movie actors wear whatever villagers wear that day. Movie actors speak in the movies like the villagers of that day. When we compare it with the village documents, it is seen that the movie heroes were created in accordance with the village characters of that day. When looking at the village documents,

the problems faced by the villagers coincide with the issues and problems in the films.

Conculusion and Discussion

Social Realistic Turkish Cinema becomes effective between 1961-1971. During this period, important films were made; directors are existed. The films representing this trend are divided into three types. These are the films about the village, the ones about the migration from the village to the city, and the stories about the nobility of the city. These films claim to be mirroring the life of their own rotations. In our study, we compared the reality presented in the village-based Social Realistic Turkish Cinema films with the village documents of the period. We interviewed some of the witnesses who witnessed the period with the oral history method. As a result, we came to the conclusion that the reality presented in these films is largely true. Since the films are fictional products, perhaps it will be difficult to accept these films as historical documents. However, we can conclude that it can be used in understanding and concreting the period they were shooted. The films in question can be used in history studies and history education. Especially in high school and undergraduate level history education, these films can be useful in understanding a certain period.